
ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ ІГОРЯ-ПЕТРА СИРОЇДА

Він завжди мав надію, що я опишу колись наші захоплюючі подорожі – на Кавказ, на Памір, у Карпати. А останнього свого літа, року Божого 2003, попросив якимось: «Напиши про мене». Ці слова бігли попереду стрімкої розлуки – закінчувалася мандрівка білим світом мудрого і чесного друга. Отож, все почалося з народження – у Львові, 17 жовтня 1942 року. Охрещений подвійним іменем Ігор-Петро 14 листопада 1942 року у храмі Успіння Пречистої Діви Марії. За кілька днів перед народженням онука помер на останній своїй парохії у селі Радохінцях о. Іван Яремко, подавши взірець служіння Богові та людям.

Роздумуючи над долею своїх батьків, Ігор любив казати, що це було покоління вчителів, яке зуміло вистояти на любові до Тараса Шевченка й Івана Франка. Ігореві батьки справді відзначалися неабиякою духовною стійкістю: так їх виховували, такими робили їх життєві й історичні обставини.

Мама, Дарія Яремко (1918–2003), донька священика, вчилася в Українському інституті для дівчат у Перемишлі (матура – 1936 року), у Варшавському педагогічному інституті, пам'ятаючи впродовж усього життя настанови своїх вчителів, зосібна Уляни Кравченко, Ольги Кульчицької, Олени Кульчицької, пластунський гарт легендарної Цьопи (Кекилії) Паліїв.

Батько, Петро Сироїд (1907–1995), походив з міцного селянського роду і доклав зусиль, щоб закінчити Сокальську вчительську семінарію, Вищу торговельну школу у Кракові, не пропускаючи і лекцій з літератури Богдана Лепкого. Петро Якимович учителював, працював у банку, згодом багато років викладав фінанси і кредит у Львівському торгово-економічному інституті.

Незаперечним авторитетом для Ігоря була бабця по мамі – Зеновія Лісковацька-Яремко, вчителька математики й малювання, яка 11 років відбула в Кемеровській області разом з наймолодшою донькою Марійкою. Повернулася до Львова, зберігши цікавість до життя і бажання малювати.

До них часто навідувалася батькова родина, зупинявся надовше стрийко Іван Сироїд, який умів розповідати дітям –

Ігореві й сестрі Зені – про найрізноманітніші речі. Влітку дорога вела на Сокальщину, на чисті тоді ще води Бугу, Рати, Солокії. У давньому Волсвині (історично – Волхвині), у гарному місці, яке донині називається Палаттям, пахла хлібом і медом простора дерев'яна хата бабуні Настуні й діда Якима.

І була ще родина за кордоном. З трудової еміграції – стрийко Андрій у Канаді, з політичної – мамині сестри, тети Іванка й Софійка в США. Про них Ігор довідався, як тільки навчився зберігати таємниці.

Початок шкільної науки – у львівській СШ № 4, яка у 1949 р. була чоловічою. Згодом запровадили спільне навчання для хлопців і дівчат, тому Ігоря з частиною учнів перевели до СШ № 28. Вчився дуже добре, мав безліч захоплень – його діяльна натура вимагала різних занять. У середніх класах, як жартома згадувалося, став «технічним вундеркіндом». Очевидно, це привело його у 1956 році до Львівського електромеханічного технікуму (пізніше технікум радіоелектроніки). Тут подобалося все – предмети, які треба було вивчати, вимогливі викладачі, можливість грати в духовому оркестрі, виробнича практика на заводі телеграфної апаратури, а також стипендія. Мама зі зворушенням згадувала про несподіваний подарунок від Ігоря – гроші на плащ. Після технікуму, зі серпня 1960 до листопада 1961 року, працював за скеруванням у Львівському політехнічному інституті – спочатку механіком в науково-дослідному секторі, а пізніше лаборантом кафедри електричних машин та апаратів. Водночас поступив на вечірнє відділення цього інституту за спеціальністю теоретична радіотехніка. Якраз тоді зацікавився математикою, але попереду, починаючи з листопада 1961 року, було ще три роки військової служби.

Військова частина стояла у Хмельницькому. Від армійських буднів рятувала музика – керував духовим оркестром, який виступав усюди, навіть у дитячому садочку. Через якийсь час доручили завідувати складом топографічних карт – тоді вже міг і читати, й обдумувати прочитане. Запамяталися довгі переїзди до Казахстану, на полігон. Стояла несамоविта спека, усіх розморило, а він продовжував дискусію з капітаном, уродженцем Середньої Азії, що не раз скептично висловлювався про можливості українського характеру. Капітан сердився, бо не міг дозволити собі заснути передостаннім, а Ігор сприймав цю ситуацію як своєрідне змагання на витривалість.

Листи з армії сповнені любов'ю до рідних і прихованим смутком. З них також добре помітно, як початок 60-х років ХХ століття скорегував родинне життя – бабця повернулася до Львова, і батькам, які за тодішнього режиму мали багато підстав вважатися неблагонадійними, вперше, мабуть, стало трохи спокійніше.

Улітку 1964 року Ігор приїхав у відпустку й успішно склав іспити на механіко-математичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. Це означало звільнення з армії на кілька місяців раніше.

Навчання в університеті (1964–1969) – особливо приємний період свідомого вибору, вільної волі, внутрішньої дисципліни. Вчився захоплено й завзято, з великою пошаною ставився до своїх викладачів. Починаючи з третього курсу, відвідував семінар з функціонального аналізу. На IV курсі – незабутня практика у Києві, в Інституті математики. Намагався тоді не пропускати вистав київської опери, концертів у столичній філармонії, бо музика завжди мала для Ігоря велике значення, зрештою, багато важили й художня література, і малярство. Мав таку вдачу, що тішився кожним талантом.

Навчання в університеті поєднувалося зі спортом. Студентське літо минало здебільшого в альпіністському таборі. Їх удвох з Романом Скобалом, інженером і вірним другом з армії, жартома називали збірною Західної України з альпінізму. Спортивні інтереси накладалися на захоплення грузинською історією, культурою, звичаями. Серед альпіністів були представники княжих грузинських родів. Вони поводитися стримано й привітно. Такі подорожі мали, звісно, і суто український ритуальний момент – як, наприклад, відвідування музею Лесі Українки в Сурамі.

У 1969 році закінчив університет за двома спеціальностями – обчислювальна математика й функціональний аналіз – і вступив в аспірантуру на кафедру математичного (тепер математичного і функціонального) аналізу до професора В.І. Лянце.

Коли ми зустрілися на початку 1970 року, Ігор був аспірантом. Його перший подарунок для мене – книга «Лесь Курбас. Спогади сучасників» з написом: «Людина живе не хлібом єдиним. Кожен несе у собі потаємну мрію». Цей перефразований євангельський сенс подано з посиланням на Володими-

ра Лучука, якому дуже симпатизував. Незабаром Ігор приїхав до Галича-Залукви знайомитися з моєю найближчою родиною: батьком, сестрою. Він завжди весело згадував реакцію на розповіді про свої подорожі моєї мовнообдарованої тети: «То ви, Ігоре, пройдисвіт?» Ми одружилися 11 липня 1971 року.

Робота над кандидатською дисертацією посувалася повільно. Ігор не любив ділитися невдачами, а для особливо цікавих існували якісь «відчепні» моменти. Переді мною зокрема математика поставала насамперед в ідеальному плані – як вершина наук, як поезія думки. Від Ігоря можна було дізнатися про історію української й світової математики, про математичні школи, історичні відкриття й «вічні» задачі. Тому імена видатних математиків існують тепер у моїй свідомості як своєрідний код нашого спільного життя.

Після закінчення аспірантури, на запрошення академіка Я. С. Підстригача, про що згадувалося з незмінною вдячністю, Ігор влаштувався на посаду молодшого наукового співробітника Львівського філіалу математичної фізики Інституту математики АН УРСР. Згодом з цього філіалу виріс теперішній Інститут прикладних проблем механіки й математики НАН України. І весь наступний творчий шлях пов'язаний з цим Інститутом, починаючи з будівництва самого корпусу на Науковій. У нас удома зберігається «куфайка», спеціально куплена для будівельних робіт. І коли я спробувала комусь її віддати, наші доні мені заборонили: «Лиши. То татове».

Водночас Ігор якось особливо вмів зберігати найтепліші почуття до нашої *alma mater*. Завжди активно відвідував семінар з функціонального аналізу, охоче відгукувався на різні форми співпраці з Університетом, а коли мав нагоду там викладати, то робив це з великою приємністю.

Над своїми науковими планами працював наполегливо й послідовно. Вже у 1975 році мав ті наукові результати, які лягли в основу його кандидатської дисертації. Але захист дуже затягнувся – декілька років ця робота пролежала в Баку, в Інституті математики. Єдиною користю з цієї ситуації були хіба що подорожі літаком у незнаний край, радість повернення і подарунки дітям, як синій слоник «Варшулька», що надовго став улюбленим домашнім персонажем.

Кандидатську дисертацію – «Несамоспряжене збурення неперервного спектру для оператора Дірака» за спеціальністю

01.01.01 – математичний аналіз – захистив 21 березня 1984 року в Донецьку, в Інституті прикладної математики і механіки.

Ігор жив математикою. На пересічний погляд, він не здобув ні високих посад, ні високих титулів. Але насправді все було дещо інакше. І не лише тому, що глибоко цінуючи можливість «сродної» праці, був задоволений з посади старшого наукового співробітника. Його статті читали, на них посилялися, їх перекладали іншими мовами, він мав гарних друзів у багатьох наукових осередках.

Математичний доробок Ігоря-Петра Сироїда, як зазначено в науковому звіті за 2002 рік, – 76 опублікованих і 16 поданих до друку статей. Пам'ятаю, як одного разу сказав, що має вже 80 публікацій. Він намагався оприлюднити всі свої наукові результати і терпляче витримував критику, якої не бракувало, хоча не бракувало і добрих слів. Останній раз вибрався до Києва, щоб зустрітися з професором Л.П. Нижником, якому редакція «Українського математичного журналу» передала на рецензію кілька статей. Мабуть, Ігореві вдалося тоді переконати свого рецензента, бо незабаром прийшли відгуки, у яких, попри окремі зауваження щодо оформлення, сказано про «нові, цікаві», «нові, оригінальні» результати.

Незважаючи на різні прикрі обставини, пов'язані з хворобами, з втратою рідних, Ігореві в останні роки вдалося, за його словами, реалізувати давні, ще з юних літ задуми, і він сприймав це як великий Божий дар.

Згадував дитинство і тішився, що їх з мамою у 1947 році не вивезли до Сибіру, хоча були вже на машині. І тішився, що народився внук Ілько; йому розповідав у залуківському саду про Моцарта – «маленького хлопчика, який писав велику музику».

Життя мало різні барви. Ігор умів бути щасливим і вчив цього мистецтва інших, насамперед мене і наших дітей. Він не любив з'ясовувати стосунків, шукати винних. Був вимогливим і великодушним, іронічним, веселим і щедрим на похвалу, беззастережно вірив у наші таланти, і тому ми ставали кращими. Його моральна філософія вибудовувалася на твердій настанові – не нарікати, а щось робити.

Завдяки Ігореві нас завжди чекали гори – не встигали ми повернутися з одного походу, а він ретельно готувався до іншого. Наші донечки були ще цілком малі – носив на плечах,

прикривав голівки від сонця, виливав воду з черевичків, варив кашу. Ми ходили разом на Зелемінь, Парашку, Високий Верх, Грофу, Сивулю, Попадю, Менчул, Попа-Івана, Говерлу, Петрос, Близницю – з Гребенова, Корчина, Славська, Осмолоди, Дземброні, Лазецьких, Чорногорським і Свидовецьким хребтами. У 1988 році їздили на Кавказ – через перевал Донгуз-Орун переходили з Терскола до Местії, зупинялися в незабутній долині ріки Накри, оглядали стародавні сванські вежі.

У Карпатах Ігор часто ходив сам. Дуже уважний до великого світу природи, намагався не порушувати його законів, тому святкував кожний погідний день, тому його вражала, але не лякала розбурхана стихія. І йому з-поміж нас у горах найбільше щастило – просто на стежку вибігав олень, обходив стороною ведмідь, зустрічалися й прощалися гарні люди. І наукові ідеї, як не раз зізнавався, з'являлися також у горах.

Французький філософ Рене Декарт казав, що добре прожив той, хто добре переживався. Частково ця фраза стосується й Ігоря. Зрештою, «переживанням» якоюсь мірою стала й сама математика – в інших умовах міг би займатися філософією чи історією. Але цим наукам зумисно прокладали неправдиві дороги, а він хотів побудувати своє життя на правді і на праці.

Ігор був також і відкритим, і якимсь майже по-дитинному безпосереднім, щиро виявляючи свою пошану до кожного, хто з його погляду робив добрі справи, хто зберігав і творив українську духовну історію у її найширшому спектрі. Це особливо проявилось у межах Наукового товариства ім. Т. Шевченка – у радісному переживанні повернення в українську науку цілого ряду славних імен, у святі довгоочікуваних особистих зустрічей.

За своє творче життя Ігор-Петро Сироїд подолав багато відстаней, щоб виступити на тій чи іншій конференції. І одна з них стала останньою – VI Боголюбівські читання у Чернівцях. 27 серпня 2003 р., після доповіді йому стало недобре. «Я щось перегрівся», – цими словами вибачився і попрощався зі своїми колегами. Дочекався, поки я доберуся до Чернівецької лікарні, і вранці-рано 28 серпня, у день Успіння Пресвятої Богородиці, перейшов у той вимір і у той простір, який аж за «третьою зорею» чи, можливо, набагато ближче.

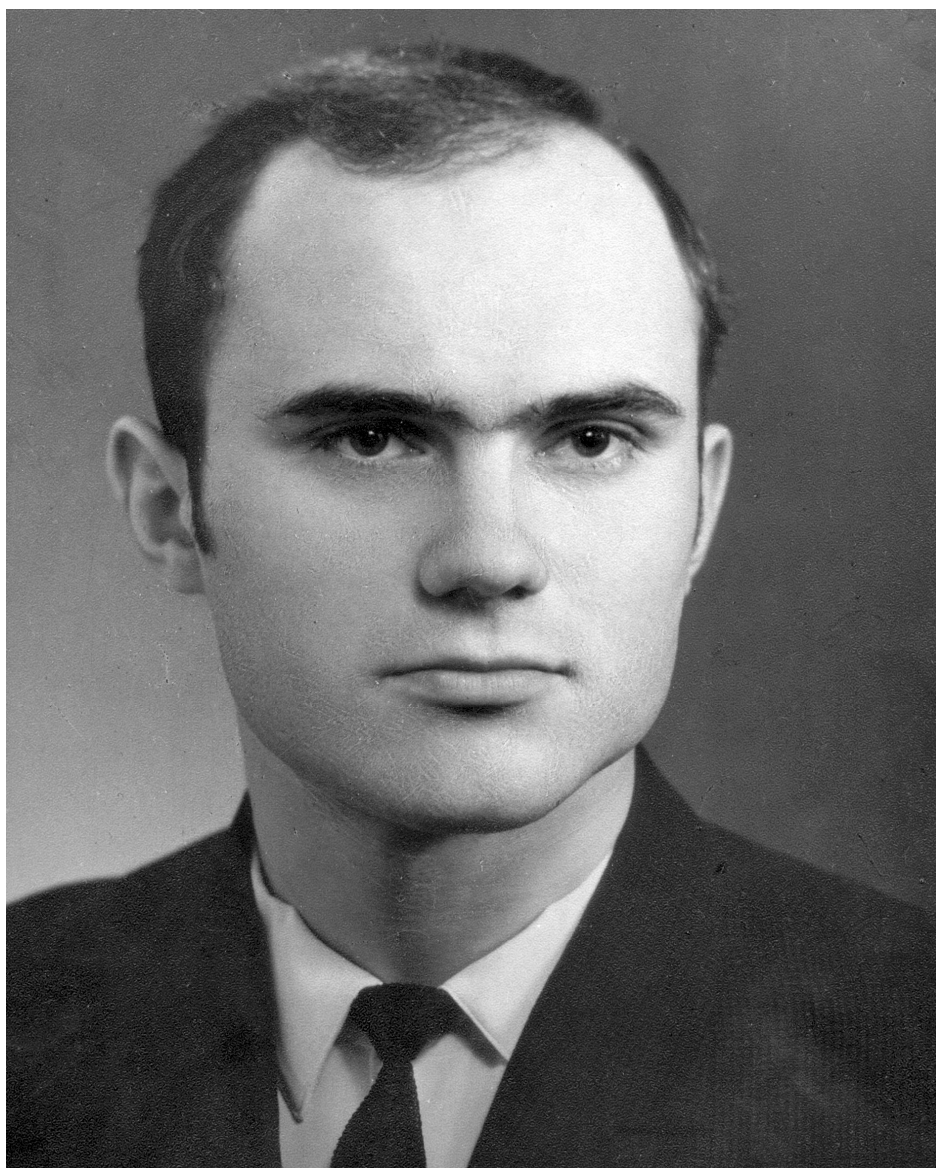
Ми відбули останню спільну подорож до Львова – через Галич, поминаючи Крилос і Залукву, і звечорілі серпневі поля.

Вибираючись до Чернівець, Ігор переконався, чи не погубилися книги його улюбленого Антуана де Сент-Екзюпері. І коли незабаром появилось повідомлення, що знайдено літак цього незвичайного письменника, виникло відчуття якоїсь особливої містичної єдності світу. Зрештою, цієї єдності в Ігоровому житті не бракувало. Згадував, як, піднімаючись на Ґрофу вранці 1 серпня 2000 року, виразно почув дитячий крик, тоді якраз народився наш Ілько. 30 квітня 2004 року прийшов на світ другий онук – Ігор-Теодосій. І ця подія стала для родини знаком Божого Допусту, знаком того, що земна гора веде до гори небесної.

Ігор залишив великий науковий архів, в якому, правду кажучи, завжди панував порядок. Можна собі уявити, що сталося з тим порядком, коли зсувалися поспішно письмові столи, коли порушилося все, бо не стало того, хто пильнував порядку. І ось, немов ужинок, завбачливо залишено кілька варіантів цієї праці, яка, незважаючи на те, що більшість результатів опубліковано в окремих статтях, писалася як втілення цілісного задуму. І коли рукопис вже було підготовлено до друку, я побачила папку з написом «Вступ до книги», а в ній кілька просвітлених узагальнень, у яких талант споглядання й розуміння поєднується з цілеспрямованою освітою, з набутим досвідом. Отже, з цього власне мав з'явитися інший вступ. Жаль, але дорікнути Ігорові нічим не можу. Добре знаю, що він не змарнував свого часу.

Насамкінець хочу подякувати тим Ігоровим і моїм друзям, які зробили все, щоб книжка побачила світ. Їх імена так чи інакше вписані тут. А самій книжці бажаю доброзичливого, вдумливого, вдячного Читача.

Богдана Сироїд

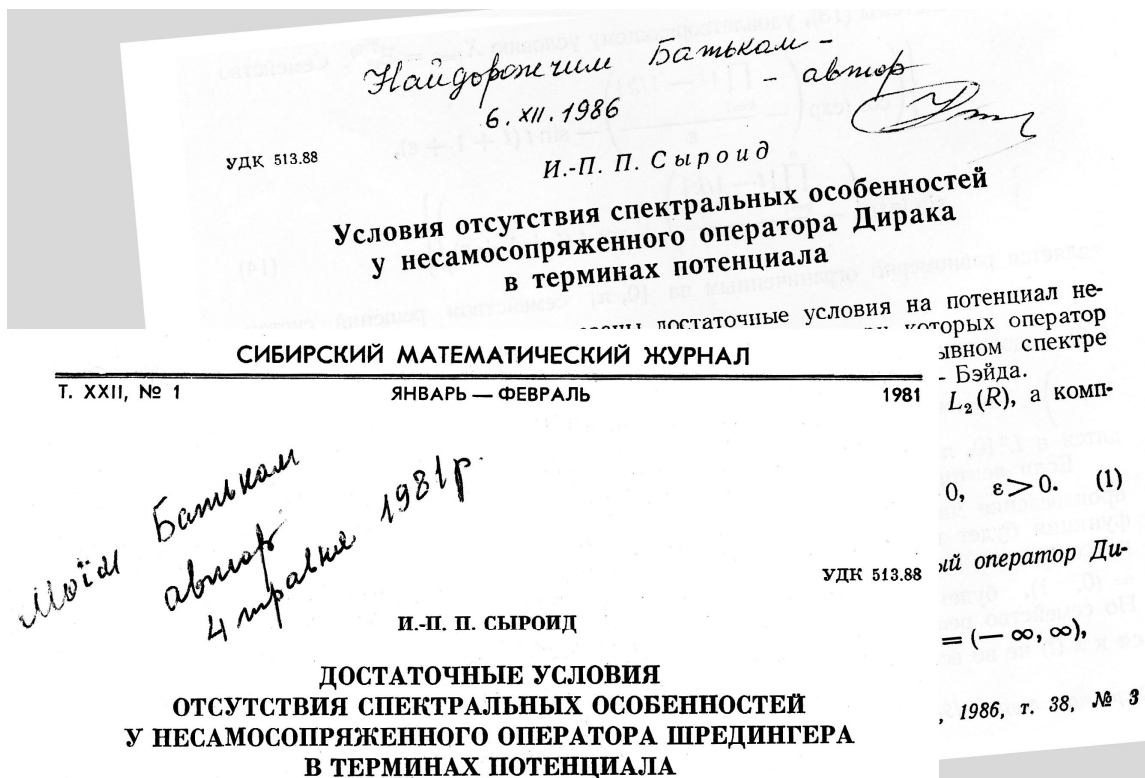

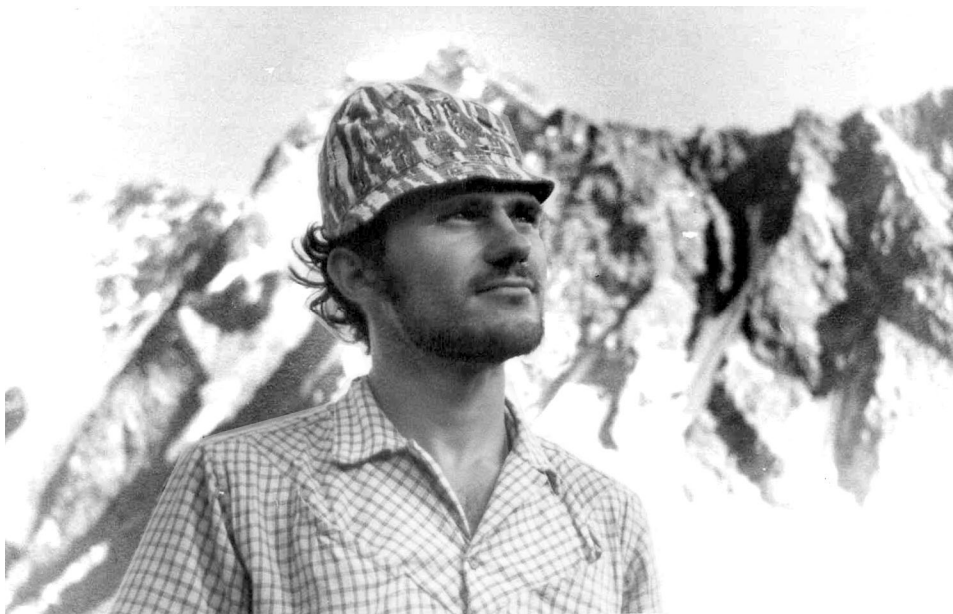
*Ігор – Петро Сироїд – студент
механіко-математичного факультету*

Батько – Петро Сироїд

Мати – Дарія Яремко

Ігор–Петро Сироїд. Ельбрус, 1966

*“Kinderball” у Будинку
вчених, Львів, 1981*

*На Дунаї у Будапешті,
серпень 2002*

За роботою, жовтень 2002